

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tyrocinium Artis Oratoriæ Sacræ Et Profanæ

Moine, Joseph

Solodori, 1714

7. De inventione Affectuum voluntatis in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68834)

genem magna censentur, quæ, cum humana sint, inter ipsos tamen homines magni fiunt, ut potentia, generositas, ingenium, fortitudo, victoriæ, triumphus. Cic. pro Ligar. *Nihil habet nec fortuna majus tua, quam ut possis, nec natura tua melius, quam ut velis conservare quamplurimos.* Et de Cicer. Vellejus Paterc. l. 2. *Omnia incrementa sua sibi debuit: vir ingenio maximus, qui effecit, ne quorum arma viceramus, eorum ingenio vinceremur.* De eodem Seneca Controv. l. I. *Illud ingenium quod solum pop. Rom. per imperio suo habuit.* Magna item sunt, quæ inter homines referunt aliquid divinum. Sic aliquis PP. Græc. dixit, vitam Christiani esse imitationem vitæ divinæ: alius Latinorum, diligere inimicos esse ultionem divinæ similem. Cic. ibid. *Homines ad deos nulla re propius accedunt, quam salute hominibus danda.* Rursum Vellejus Paterc. l. 2. de Catione: *Homo virtuti simillimus per omnia, ingenio diis quam hominibus propior, qui nunquam rectè fecit, ut facere videretur.*

CAPUT VII.

De inventione Affectuum voluntatis in genere.

I. **A**D quid, tanquam primarium caput inventionis, oratoris cura maxime respicere debet? Resp. Ad Affectus voluntatis

Motus Affectuum necessarius.

tatis excitandos. Hæc planè est præcipua, & tamen parvis oratoribus incognita, pars Rhetoricæ. De Affectibus loquens Quintil. lib. 6. c. 2. ait: *Huc igitur incumbat orator, hoc opus ejus, hic labor est, sine quo cætera nuda, jejuna, infirma, ingrata sunt. Ad eò velut spiritus operis hujus atq; animus est in Affectibus.* Ita ille, nec immeritò: idcirco enim Rhetorica à Cicerone Regina flexanima vocatur, quòd animis dominetur; quod qui nequit efficere, oratoris nomine abstineat. *Probationes efficiunt sanè, ut causam nostram meliorem esse Judices putent, Affectus præstant, ut etiam velint.* Quint. l. 5. c. 3. Quare operæ pretium esset, hanc partem prolixius pertractare, quàm alias, nisi compendium mihi præscripsissem: unde capita solùm indicabo.

Quid sit Affectus,

II. Quid est Affectus? Resp. Est vehementior motus animi ex apprehensione boni vel mali ortus.

Quotuplex,

III. Quotuplices sunt Affectus? Resp. Duplices: Leniores & vehementiores.

Ubi excitandus,

IV. Ubi excitandi sunt isti Affectus? Resp. Leniores in Exordio & circa initium. Vehementiores tum in epilogo, tum aliàs, ubi amplificatio rerum adhibetur, de qua dixi ad finem capituli præcedentis.

V. Quot numero censentur Affectus? Resp. Sunt, qui tot adstruant, quot communiter Passiones numerantur, videlicet undecim, quarum sex sunt in appetitu concupiscibili

scibili, ut vocant, putà: *Amor*, *Desiderium*, & *Gaudium* circa bonum; *Odium*, *Fuga*, & *Tristitia* circa malum. Quinque in Appetitu Irascibili: *Spes* & *Desperatio* circa bonum arduum; *Timor*, *Audacia*, & *Ira* circa malum itidem arduum. Præter quos sæpe numero in oratione locum habent sequentes: *Mansuetudo*, *Commiseratio*, *Indignatio*, *Invidia*, *Æmulatio*, *Pudor*, *Gratia*. De singulis breviter aliqua postmodum tradentur.

Quomodo,

VI. Quid universim requiritur, ut quis in animis tales affectus concitet? Resp. 1. Debent auditores de oratore habere existimationem, quòd sit probæ vitæ, prudens, & quòd ipsorum commodis studeat: quæ opinio si desit, non movebuntur. 2. Qui alterum vult movere, prius ipse sit motus. *Summa enim* (inquit Quintil. l. sup. c.) *quantum ego quidem sentio, circa movendos Affectus, in hoc posita est, ut moveamur ipsi. Nam & luctus, & ira, & indignationis aliquando ridicula fuerit imitatio, si verba vultumq, tantum, non etiam animum accommodaverimus.* Si animo ita commoto accedat conformis oratio & actio, æqualis passio in auditore confurget; secus non item. Id quod Horat. in Art. poët. innuit:

*Vt ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus. Si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi.*

Id ipsum monet Cicero libr. 2. orat. num. 189. *Neq, fieri potest, ut doleat, oderit,*

rit,

rit, &c. qui audit, nisi omnes hi motus, quos orator adhibere volet in iudice, in ipso oratore impressi, atq; iniusti videantur. Non sufficit igitur, ut orator more histrionis fingat affectus, quos habet descriptos in sua charta, sed necesse est, ut ipse commotus eosdem sentiat in seipso. Quod maximè congruit Oratori sacro, qui cum prædicet aliis, quod ipsūmet credere par est & facere, convenit, ut ipse quoq; priorem se moveat ad ea, ad quæ nititur alios impellere. 3. & maximè, cognoscendi sunt mores eorum, quos motos cupimus, tam qui nationi, quàm qui ætati alicui proprii sunt. Aliis enim movetur senex, aliis juvenis, aliis vir, aliis mulier, aliis animus nobilior, aliis ignobilis. *Maxima vis oratoris est in hominum mentibus excitandis, & nisi qui naturas hominum, vim humanitatis, causasq; perspexerit, dicendo quod volet perficere, non poterit.* Cicer. de Invent. *Sagaciter pervestiget orator, quid hi homines, quibus persuadere vult, cogitent, sentiant, opinentur, expectent: teneat oportet venas, mentesq; degustet.* Idem de Orat. l. I. n. 223. & n. 286. Ita v. g. volens movere ad reparationem injustè ablati honoris, repræsentet, quàm suus cuique gratus sit, quàm ægrè ferat, illum vel in minimo lædi. De quibus plura Palatium Eloquentiæ Exercit. 6. lect. I. puncto 5.

Unde petatur.

VII. Qui sunt fontes communes Affectuum? Resp. Sequentes modò cit. Palat. Eloq.

Eloq. puncto 6. monstrat. 1. Servit habitus & oris forma pro quovis ferè affectu. Sic cùm multis vulneribus confossum Publ. Clodii cadaver olim exhiberetur, concionem magnopere comovit. 2. Mores & studia virtutis aut vitii, quod commiserationem, odium, invidiam excitat. 3. Fortuna, quod valet ad iram & indignationem adversus improbos, qui eâ probos everterunt, & ad comiserationem erga probos. 4. Ætas juvenilis, senilis, aut vegeta virilis. 5. Patria damnumpassa vel periclitans. 6. Imbecillitas sexûs; quod pudorem viris, aliàs commiserationem adducit. 7. Communio sanguinis, affinitatis, conditionis, studiorum, conjunctionis, amicitia. 8. Locus. 9. Tempus, longum vel breve, commodum vel incommodum, contemptum. 10. Causa. Si quis pro Patria vel virtute patitur, parit amorem; Si probus à conjunctis insciis, comiserationem; Si ab improbis, indignationem; Si improbus patitur, delectationem. 11. Modus, quo res contingit, v. g. à genere mortis, gravitate suppliciorum, dicitate instrumentorum, &c. 12. Amici vel inimici absentis imago repræsentata. Sic Cicero Pisoni & Vatinio ex formæ & morum descriptione odium conciliat. 13. Similitudines idoneæ. Reliqui fontes Affectuum sunt Loci oratorii, ut Effecta, Antecedentia, Consequentia, Adjuncta,

Enu-

Enumeratio partium, Comparatio, Utilitas vel damnum, Honestas aut indecentia. Eos etiam adjuvant aliquæ figuræ, ut Hypotyposis, Prosopopæia, Exclamatio, Interrogatio, Obsecratio, Communicatio, Ethopæia, Apostrophe, Exclamatio, & aliæ pro diversitate materiæ. Sed nihil magis, ut dixi, conducit, quàm si orator sit ipse motus, tunc enim vel naturâ duce faciliè auditoribus imprimet Affectus, quos ipse habet. Qui circa hæc & sequentia desiderat exempla & plura alia, consulat Palatium Eloquent. Exercit. 6. & du Cygne Explanat. Rhetor. l. 1. c. 4.

CAPUT VIII.

De Inventionem Affectuum voluntatis in specie.

Amor.

I. **Q**uid est *Amor*? Resp. Definitur ab Arist. l. 2. Rhet. c. 4. quòd sit Affectus, quo quis cupit, & quantum potest, etiam facit alteri bonum, non sui gratiâ, sed alterius, quem diligit, h. e. per dilectionem non quærendo proprium, sed alterius commodum.

II. Quomodo movetur Amor? Resp. Cùm juxta Senecam amor amoris sit & causa & pretium, ejus primarium illicium est, si ostendamus, nos alterum amare, & quidem, quan-